

N:o 86.

Ankom till Riksd. kansli den 9 maj 1902 kl. 2 e. m.

Utlåtande med anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till byggnader m. m. för en tvångsuppfostringsanstalt å kronodomänen Bona.

(I. U. A.)

Uti den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under andra hufvudtiteln uti punkten 16 föreslagit Riksdagen att till byggnader med mera för en tvångsuppfostringsanstalt å kronodomänen Bona på extra stat för år 1903 bevilja 136,000 kronor.

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har till statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementets ärenden den 11 januari detta år härom anfört följande:

»Såsom Eders Kongl. Maj:t behagade erinra sig, har Eders Kongl. Maj:t den 29 november 1901 beslutit genom särskilda nådiga propositioner föreslå Riksdagen *dels* att antaga förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderåriga, hvilka lagar

skulle träda i kraft den 1 januari 1905, dels att medgifva upplåtandet från den 14 mars 1904 af vissa delar af kronodomänen Bona till anordnande af en af staten inrättad tvångsuppfostringsanstalt för etthundra elever. Beträffande behovet af nybyggnad för den sålunda föreslagna anstalten anfördes af dåvarande departementschefen, att de redan å fastigheten befintliga hus uppenbarligen lemnade tillfälle till anvisande af bostadslägenheter åt största delen af den personal, som kunde beräknas blifva vid uppfostringsanstalten erforderlig, och att i redan befintliga verkstäder funnes tillfälle till en mångsidig undervisning i smide och slöjd, vid hvilket förhållande de nybyggnader, som blefve behöfliga för anstalten, kunde inskränkas till två elevbyggnader, hvardera beräknad för femtio elever, samt en ekonomibyggnad, omfattande hufvudsakligen kök jemte förrådsrum och matsal.

På sätt af dåvarande departementschefen jemväl framhölls, torde, då för uppförande af de sålunda behöfliga byggnaderna icke kan beräknas kortare tid än två år, anvisandet af erforderliga medel böra af 1902 års Riksdag äskas.

I infordrad promemoria har föreståndaren för åkerbrukskolonien Hall, direktören F. Fant anført beträffande elevbyggnaderna och ekonomibyggnaden, att af de förra den ena borde inrymma i nedre våningen bostadsrum för en gift skollärare och för en ogift uppsyningsman, två dagrum, hvardera afsedt för 25 elever, två skolsalar samt bön- och samlingssal för anstaltens samtliga elever, i öfre våningen två sofrum, hvardera för 25 elever med isolerade sofplatser (s. k. boxes), samt tvätt-, aflädnings- och förrådsrum, vaktrum och bostad för en ogift uppsyningsman samt i källarvåningen dusch och badrum för eleverna samt förvaringskällare för tjensteinnehafvare; att den andra elevbyggnaden borde anordnas i öfverensstämmelse med den förstnämnda, förutom att bön- och skolsalarne utbyttes emot verkstadslokaler samt förrådsrum för arbetsmaterialier; att ekonomibyggnaden borde inrymma i nedre våningen ångkök, skafferi, matsal för samtliga eleverna samt ett bostadsrum för kokerskan, i öfre våningen bostadsrum för öfveruppsyningsmannen, expeditionslokaler och ett mottagningsrum för besökande samt från särskild ingång två sjukrum, å vinden åtta arrester jemte vaktrum (bostad af ett rum och kök för en uppsyningsman) samt i källarevåningen ångpanna, bagarstuga, tvättstuga och ångtorokinrättning.

Sedan denna promemoria samt dertill hörande ritningar blifvit till styrelsen för föreningen till minne af Konung Oscar I och Drottning

Josefina för yttrandes afgifvande öfverlemnade, anförde styrelsen i förevarande ämne följande:

Styrelsen hade icke funnit den af direktören Fant föreslagna förläggningen af de olika lokalerna inom byggnaderna vara i alla afseenden lämplig; särskildt ville styrelsen framhålla, att enligt styrelsens mening verkstadslokaler ej borde förläggas inom elevbyggnaderna och att de stora vindsutrymmena borde bättre tillgodogöras.

Styrelsen skulle vilja förorda, att båda elevbyggnaderna inrymde i öfre våningen två sofsalar med tillhörande vaktrum, tvättrum, klädrum och klosetter samt i nedre våningen dagrum, bostad för en lärare och en uppsyningsman, att dessutom å nedre botten inrymdes i den ena af dessa byggnader två skolsalar och i den andra en större samlingssal och att å vindarne inreddes, i ena byggnaden sjukrum jemte bostad för sköterskan och i den andra arrester jemte bostad för en uppsyningsman, börande vinden i öfrigt användas till förrådsrum.

Den föreslagna ekonomibyggnaden borde enligt styrelsens mening på nedre botten och i källarevåningen innehålla kök och matsal med tillhörande lägenheter, på sätt direktören Fant föreslagit; våningen en trappa upp skulle innehålla hufvudsakligen bostäder och expeditionsrum, och på vinden kunde ändamålsenligast förläggas verkstäder för skrädleri och skomakeri.

Med öfverlemnande af utdrag ur detta yttrande och af en dertill hörande eskiss öfver elevbyggnad anmodade dåvarande departementschefen öfverintendenten och chefen för öfverintendentsembetet att ombesörja ytterligare utredning af ärendet. I anledning häraf har öfverintendenten med skrifvelse den 3 december 1901 aflemnat memorial, ritningar och kostnadsförslag, upprättade af fängvårdsstyrelsens biträdande arkitekt, hofintendenten G. Lindgren.

I första hand hade hofintendenten Lindgren utredt kostnaden för byggnadernas utförande i öfverensstämmelse med det af styrelsen för föreningen till minne af Konung Oscar I och Drottning Josefina afgifna förslag och dervid kommit till ett belopp af sammanlagdt 435,000 kronor för två elevbyggnader och ekonomibyggnad. Emellertid hade hofintendenten Lindgren inhemtat, att på egendomen Bona i nuvarande, väl underhållna byggnader finnes tillräckligt bostadsutrymme för åtminstone största delen af personalen, hvilket utrymme uppginge till 34 eldstäder, fördelade i fyra byggnader, deraf tre i omedelbart grannskap till byggnadsplats och verkstäder, den fjärde på något afstånd derifrån, hvartill ytterligare komme

åtskilliga andra byggnader såsom portvaktstuga, skogvaktarestuga m. fl. I anledning deraf hade eskissritningarna till elevbyggnad omarbetats under förutsättning, att nämnda redan befintliga bostadslägenheter i möjligaste mån tillgodogjordes.

Vid denna omarbetning hade tvenne alternativa lösningar funnits möjliga. Den ena, å ritningarna betecknad såsom alternativ A., uteslöte lärarebostäder, men lemnade plats för tvenne bostäder för uppsyningsmän och beredde skilda ingångar till sofsalarne, delade i två öfver hvarandra förlagda afdelningar, bevakade från samma vaktrum, ett för hvardera salen. Den andra lösningen, betecknad som alternativ B., uteslöte alla bostäder ur elevbyggnaderna och lemnade tillträde till sofsalarna genom gemensam hufvudport. I båda de uppgjorda alternativen hade det varit möjligt att åstadkomma åtskilliga afsevärda förbättringar. Sålunda bereddes åt sofsalarnes korridorer och boxar rikligt och fullständigt jemnt fördeladt dagsljus och dermed bättre hygieniska villkor och kunde man genomföra ett mekaniskt uppvärmnings- och ventilationssystem, hvarigenom sofsalarna äfven nattetid blefve effektivt ventilerade. Båda elevbyggnaderna hade äfven försetts med badlokaler. Vidare hade det genom högtidssalens förläggande till det äfven i öfrigt för båda elevbyggnaderna gemensamma ekonomihusets tredje våning låtit sig göra att mera effektivt genomföra afskiljandet af båda elevbyggnaderna från hvarandra, i det matsalar, verkstäder och högtidssal försetts med särskilda uppgångar för hvarje elevbyggnad; enligt alternativ B. finge äfven hvarje elevbyggnad särskilda skolsalar. (I alternativet A. motsvaras skolsalarna i den ena elevbyggnaden af sjuksalar i den andra). Totalkostnaden sjönke icke desto mindre till 395,000 kronor för alternativet A. och 375,000 kronor för alternativet B.

Öfver de af hofintendenten Lindgren upprättade ritningar och kostnadsförslag har öfverintendentsembetet den 30 december 1901 afgifvit inforordadt utlåtande, deri embetet icke funnit något att vid desamma erinra.

Vid bedömande af de föreliggande förslagen torde lämpligen kunna tjena till ögonmärke, att ifrågavarande byggnader böra, såvidt möjligt, uppfylla hufvudsakligen följande i disciplinärt intresse uppställda fordringar:

att de båda elevbyggnaderna äro oberoende af hvarandra, så att icke i någondera byggnaden gemensamma lokaler finnas inrymda;

att inom hvardera byggnaden bevakningsförhållandena äro så ordnade, att byggnaderna kunna förläggas på temligen långt afstånd från hvarandra och att i följd häraf ett effektivt afskiljande under fristunderna af elevernas två hufvudgrupper kan utan oskäligen kostnad genomföras;

att förläggandet af boställslägenheter för tjänstepersonalen till elevbyggnaderna inskränkes så vidt med upprätthållandet af verksam tillsyn är förenligt, och att dylika lägenheter i hvarje fall erhålla egna ingångar, alldeles skilda från de för eleverna afsedda;

att inom hvardera elevbyggnaden samtliga sofplatserna för elever beqvämligen kunna nattetid bevakas af en enda tillsyningsman;

att inom hvarje elevbyggnad underafdelningar om högst 25 elever erhålla skilda sofsalar och dagrum.

Då de elever, för hvilka skolundervisning i större utsträckning lämpligen kan anordnas, torde kunna inrymmas inom den ena elevbyggnaden, synes det vara af mindre vigt, att skolsalar förläggas inom båda elevbyggnaderna. Deremot är det af praktiska skäl önskvärdt, att arrester och sjukrum finnas antingen i eller i den omedelbara närheten af ekonomibyggnaden. Enär hos kriminell ungdom ofta råder en ganska stark benägenhet att anlägga eld, måste särskildt elevbyggnaderna anordnas på sådant sätt, att eldfaran så mycket som möjligt minskas.

I stort sedt synas de föreliggande, mera utarbetade förslagen — det af styrelsen för föreningen till minne af Konung Oscar I och Drottning Josefina ingifna och de två af hofintendenten Lindgren upprättade — ganska väl uppfylla de anspråk, som enligt det ofvan anförda och jemväl i öfrigt böra ställas på byggnader för ifrågavarande ändamål. Utan tvifvel eger hvart och ett af förslagen vissa särskilda förtjenster, som vid det definitiva fastställandet af ritningar böra, så vidt möjligt, tillvaratagas. Emot det af styrelsen för föreningen till minne af Konung Oscar I och Drottning Josefina framställda förslaget kan dock anmärkas, att enligt detsamma allför många boställslägenheter inrymts i elevbyggnaderna, hvilket icke blott är i och för sig mindre lämpligt, utan äfven medfört en afsevärd stegring i byggnadskostnaderna. Å andra sidan torde det af hofintendenten Lindgren upprättade alternativet B. gå längre i uteslutande af boställslägenheter, än med en fullt effektiv tillsyn utan alltför dryga kostnader är förenligt. Alternativet A. synes deremot vara fullt tillfredsställande med afseende på beredande af nödiga utrymmen, äfven om i vissa delar en något förändrad disposition af byggnaderna kan vara önskvärd. Då dessa eventuella förändringar helt säkert låta sig genomföra utan ökande af byggnadskostnaden, tvekar jag ej att förorda, att alternativet A. och det för detta alternativ afsedda kostnadsförslaget läggas till grund för ärendets vidare behandling.

Kostnaden för alternativet A. är beräknad till 395,000 kronor,

deraf 120,000 kronor till hvardera af två elevbyggnader, 145,000 kronor till ekonomibygnaden och 10,000 kronor till planering, vägar och hägnader. Emot denna kostnadsberäkning har öfverintendentsembetet icke haft något att erinra. Af nämnda belopp 395,000 kronor erfordras för 1903 — jemte 3,500 kronor af det ifrågasatta anslaget till planering, vägar och hägnader — allenast halfva kostnaden för ekonomibygnaden och för den ena elevbyggnaden eller sammanlagdt 136,000 kronor. Under första året af anstaltens verksamhet torde nemligen, enligt uppgjorda beräkningar af antalet årligen inkommande elever, blott en elevbyggnad behöfva tagas i anspråk.

På grund af hvad jag sålunda anfört och under det jag i öfrigt anhåller att få hänvisa till hvad vid förberörda tillfälle den 29 november 1901 af dåvarande departementschefen yttrades, hemställer jag i underdanighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att — under förutsättning af Riksdagens bifall till förutnämnda nådiga propositioner *dels* med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige, *dels* om upplåtande af vissa delar af kronodomänen Bona till anordnande af en af staten inrättad tvångsuppfostringsanstalt för etthundra elever — för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af hofintendenten G. Lindgren upprättadt, såsom alternativ A. betecknadt förslag, af ekonomibygnad och två elevbyggnader för ifrågavarande tvångsuppfostringsanstalt och för utförande af de för anstalten erforderliga planerings-, väg- och hägnadsarbeten bevilja ett anslag af 395,000 kronor och deraf på extra stat för år 1903 anvisa 136,000 kronor.»

Kongl. Maj:ts ofvanberörda proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige, hafva, så vidt på frågan om inrättande af den nu ifrågasatta tvångsuppfostringsanstalten kan inverka, blifvit af Riksdagen bifallen. Öfver propositionen om upplåtande af vissa delar af kronodomänen Bona till anordnande af en dylik tvångsuppfostringsanstalt afgifver utskottet särskildt utlåtande.

Under förutsättning att Riksdagen bifaller nyssberörda framställning, att viss del af sagda domän må upplåtas till ifrågavarande ändamål, har

utskottet icke funnit något att erinra mot att till byggnader m. m. må anvisas det af Kongl. Maj:t nu begärda beloppet, och får utskottet därför hemställa,

att, under förutsättning att Kongl. Maj:ts proposition om upplåtande af vissa delar af kronodomänen Bona till anordnande af en af staten inrättad tvångsuppfostringsanstalt varder af Riksdagen bifallen, Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, till byggnader med mera för en tvångsuppfostringsanstalt å kronodomänen Bona på extra stat för år 1903 bevilja 136,000 kronor.

Stockholm den 9 maj 1902.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
